
HET AMSTERDAMSCH E R A P P O R T I N Z A K E D E M E D E Z E G G E N S C H A P V A N H E T P E R S O N E E L I N D E G E M E E N T E B E D R I J V E N E N D I E N S T E N

DOOR

PROF. DR. H. DOOYEWEERD.

III. (*Slot*)

Het valt niet te verwonderen, dat bij zulk een principiëel verschil onder de voorstanders der medezeggenschap over de vraag, wat eigenlijk onder dit woord te verstaan valt, de subcommissie niet tot een principiële uitspraak over de al of niet gewenschtheid ervan kon komen, waarbij nog dient te worden bedacht, dat tegenover de verdeelde voorstanders een vrij gesloten front van principiële tegenstanders aanwezig was, welker numerieke minderheid ruimschoots werd opgewogen door de eenheid hunner gemeenschappelijke argumenten.

Zoo kwam de subcommissie in haar rapport tenslotte tot deze negatieve conclusie: „Afgezien van de vraag, of *in beginsel* een medezeggenschap van het personeel bij de hogere leiding der diensten en bedrijven van de gemeente gerechtvaardigd en wenschelijk zou zijn, is de subcommissie van oordeel, dat thans de tijd nog niet gekomen is, om hieraan, in welken vorm ook, een begin van uitvoering te geven”. Een eerlijke constateering dus van de onrijpheid van het vraagstuk voor een oplossing.

Wat gebeurde nu echter in de plenaire commissie?

Men wilde coûte que coûte een positieve conclusie en waar de subcommissie ook na nader beraad hiertoe niet kon komen, gingen enkele voorstanders der medezeggenschapsgedachte, die overigens ieder hun eigen opvatting daarvan hadden, aan het werk, om een compromis te vinden.

Het resultaat was een ontwerp, dat tenslotte met overgroot

meerderheid door de plenaire commissie werd aanvaard. Dit compromis ziet er inderdaad merkwaardig uit, als men het beschouwt in het licht van de opdracht der commissie.

Laten we het definitieve ontwerp eens wat nader bezien!

Het voorziet de instelling van commissies van advies. In deze commissies, welke onder leiding zullen staan van een lid van het college van B. en W., zullen zitting hebben leden van den gemeenteraad, vertegenwoordigers van het personeel en een vertegenwoordiger van de burgerij (de consumenten). Deze commissies van advies zullen practisch in de plaats moeten treden van de commissies van bijstand. De commissie geeft in overweging het aantal leden van een commissie van advies te stellen op zeven: t.w. vier leden van den gemeenteraad (die dus de meerderheid zullen vormen), één lid uit de burgerij en twee leden, vertegenwoordigende het personeel.

De benoeming dier leden dient te geschieden door den gemeenteraad: Van het lid uit de burgerij op voordracht van Burgemeester en Wethouders, van de twee leden vertegenwoordigende het personeel uit een voordracht van twee voor elke plaats, opgemaakt door de vakorganisaties, die in de onderscheidene centrale commissiën voor georganiseerd overleg zitting hebben.

Het gaat hier volgens het rapport om een vorm van z. g. „externe medezeggenschap”. Over de taak dezer commissies bepaalt art. 2 der bijgevoegde ontwerp-verordening alleen het volgende :

„De Commissie dient Burgemeester en Wethouders van advies omtrent al die zaken, betreffende de leiding en het beheer van den diensttak, waaromtrent haar advies wordt gevraagd.

„De Commissie is bevoegd aan Burgemeester en Wethouders voorstellen te doen, welke zij in het belang acht van de leiding en het beheer van den diensttak”.

Het hoofd van den tak van dienst is bevoegd alle vergaderingen van de Commissie bij te wonen en aan de beraadslagingen deel te nemen, waarbij hij zich, na overleg met den Voorzitter, door een of meer ambtenaren van zijn dienst in de vergadering der Commissie kan doen bijstaan.

Stemrecht heeft hij niet.

Toen dit onderwerp in de plenaire commissie in bespreking kwam, beleefde men een verbluffend verbroederingsfeest van overtuigingen. Verschillende tegenstanders van een „externe medezeggenschap” be-

keerden zich thans tot voorstanders en zelfs verschillende principiële tegenstanders van de geheele medezeggenschapsgedachte lieten hun verzet tegenover dit merkwaardig voorstel varen.

Was hier het „ei van Columbus” gevonden?

In de voldoening over de synthese van het *heden*, wilden de voorstanders van het *verleden* niet meer hooren en zij wezen iedere herinnering aan het principiëel meeningsverschil, dat zich vroeger bij de voorstanders had geopenbaard, af! Maar wat was er dan intusschen gebeurd, dat een dergelijk compromis nu ineens mogelijk werd?

Zooals ik het zie, werkte hier bij vele leden, die toch allen ongetwijfeld met grooten ernst en toewijding zich in de besprekingen hadden gemengd, een psychologische factor, die men aan het einde van langdurige en vermoeiende commissievergaderingen meer kan waarnemen: een gevoelsaandrift om nu eindelijk maar den knoop door te hakken en van zijn goeden wil blijk te geven.

Want hoe valt anders te verklaren, dat voorstanders, die zich tot nu toe met hand en tand tegen iederen vorm van „externe medezeggenschap” hadden verzet, nu plotseling dit alles, „sans phrase” aanvaardden? Zij meenden immers, dat het door hen aanvaarde voorstel inderdaad een „externe medezeggenschap” behelst, wat ik persoonlijk, gelijk hieronder zal blijken, overigens *ontken*.

Hoe anders te verklaren, dat principiële tegenstanders van de geheele medezeggenschapsgedachte, nu op eens in het instellen van de bedoelde Commissies van Advies, een zoo belangrijke verbetering zagen in het beheer en de hoogere leiding der bedrijven en diensten, dat zij tegen dezen „vorm van medezeggenschap” geen bezwaar meer hadden? School die verbetering dan alleen in het zitting geven van een „lid uit de burgerij” in de bedoelde commissies? Tegen het zitting geven van personeels-vertegenwoordigers in de Commissies van Bijstand hadden de bedoelde tegenstanders de meest ernstige principiële bezwaren aangevoerd.

Waarin bestond nu plotseling die „zoo belangrijke verbetering in het beheer en de leiding”. Het rapport voegt aan deze passage de opmerking toe: — „mede met het oog op het feit, dat in die Commissie ook zitting zal worden gegeven aan een vertegenwoordiger van de burgerij en deze Commissies in de plaats zullen treden van de Commissies van Bijstand”.

Maar als we het geheele voorstel nalezen, dan is het woordje „mede”

in deze passage volmaakt onbegrijpelijk. Want de zaak is deze, dat het geheele denkbeeld i.z. invoering van „Commissies van Advies” neerkomt op een buiten-wettelijke, naar mijn, hieronder nader te adstrueeren opvatting, zelfs *tegen-wettelijke* reorganisatie van de Commissies van Bijstand, hierin bestaande, dat niet-raadsleden, n.l. twee „personeelsvertegenwoordigers” en één lid der burgerij daarin zitting zullen krijgen. Waarin moet dan die „zoo belangrijke verbetering” bestaan? Die verbetering kon voor deze leden, die „de aanspraak of het recht van het personeel op de medezeggenschap” af bleven wijzen of „zonder meer niet gewenscht achtten” toch niet liggen in het zitting nemen van de twee „personeelsvertegenwoordigers” in de Commissies van Advies! En al evenmin in het feit, dat deze commissies in de plaats zouden treden van de Commissies van Bijstand. Want dan zou eerst moeten zijn gebleken, dat zij inderdaad een principieel andere taak zouden krijgen dan de laatstgenoemde commissies.

En dat de „zoo belangrijke verbetering” zou liggen alleen in het feit, dat één lid van de burgerij aan de „medezeggenschap” zou deelnemen, is al evenmin te gelooven. Hoogstens zou in dit opzicht van een verbetering kunnen worden gesproken, dat in de ontwerp-verordening de mogelijkheid wordt geopend voor ieder daardoor in aanmerking komend bedrijf (of tak van dienst) één adviescommissie in te stellen.

Maar dat kan toch geen argument zijn, om nu plotseling een „vorm van medezeggenschap van het personeel” te aanvaarden, die men eerst principieel verworpen heeft?

Niets belet immers het gemeentebestuur van Amsterdam meerdere commissies van bijstand in te stellen; maar de kwestie i. z. de verbetering van het beheer en de hogere leiding der bedrijven en diensten was toch immers los van de medezeggenschap in 't geheel niet aan de orde?

Merkwaardig is ook de „weerlegging” van de argumenten van eenige leden, dat eenerzijds het instellen van Commissies van Advies en het daarin zitting geven aan vertegenwoordigers van het personeel, geenszins de beteekenis zou hebben van het toekennen van medezeggenschap aan het personeel, en anderzijds, dat de Commissie door dit voorstel buiten het bestek van haar opdracht trad.

Hiertegen merkte de meerderheid op, dat ze in geen geval buiten het bestek van haar opdracht ging, daar „zij geen ander voorstel doet dan ter verwezenlijking van de medezeggenschap noodzakelijk is”.

Maar de opdracht der Commissie sprak uitdrukkelijk van mede-

zeggenschap van het personeel in dienst der gemeentebedrijven en -diensten, terwijl de ontwerp-verordening die medezeggenschap zoo radicaal uitschakelt, dat ze niet slechts het personeel zelve ter zij zet en inderdaad alleen vertegenwoordigers van de organisaties in de „Commissies van Advies” plaats geeft, maar bovendien nog het benoemingsrecht aan den gemeenteraad voorbehoudt, en aan de organisaties alleen bevoegdheid geeft een voordracht van twee dubbeltallen op te maken. Deze voordracht moet bovendien zijn gemaakt door de gezamenlijke organisaties van werklieden en ambtenaren in dienst van de gemeente Amsterdam, die zitting hebben in de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Werklieden- en Ambtenaarszaken. En als deze niet tot overeenstemming kunnen komen, *dan wordt de voordracht door B. en W. opgemaakt!*

Primo vraag ik: Zijn dit nog „vertegenwoordigers van het personeel”, waar de eerste grondbeginselen van een wezenlijke „vertegenwoordiging”, gelijk ze altijd door de voorstanders der medezeggenschap zijn geleerd, hier opzij worden gezet?

En secundo: Is dit nog een vorm van „medezeggenschap”, hoe vaag ook dit begrip moge zijn?

Op deze eerste vraag heeft de meerderheid der Commissie in 't geheel geen antwoord — wat inderdaad niet te verwonderen valt.

Op de tweede vraag wordt geantwoord, „dat de instelling van Commissies van Advies een juiste vorm is voor het verwezenlijken van de medezeggenschap van het personeel in het beheer en de leiding van bedrijven en diensten”. Door de instelling van deze Commissie van Advies is het n.l. naar deze opvatting mogelijk „aan de wenschen van het personeel recht te laten wedervaren, terwijl deze Commissies, wanneer zij haar taak goed verrichten, ongetwijfeld een belangrijken invloed ten goede op het beheer en de leiding van de bedrijven en diensten kunnen uitoefenen”.

Met uw verlof, zou ik willen opmerken, als door dit voorstel „aan de wenschen van het personeel” (daargelaten, of hier niet beter van wenschen van bepaalde stroomingen in de vakorganisaties ware te spreken) „recht is wedervaren”, dan begrijp ik van de geheele actie voor medezeggenschap niets meer. En de vraag, of deze commissies, wanneer zij haar taak goed verrichten, een belangrijken invloed ten goede op het beheer en de leiding van de bedrijven en diensten kunnen uitoefenen”, is eenvoudig buiten de orde, daar alleen onderzocht moest

worden, of van de „medezeggenschap van het personeel” zulk een invloed ten goede zou kunnen uitgaan.

Volgens mijn meening betreft het uiteindelijk voorstel der plenaire commissie een gewone reorganisatie van de Commissies van Bijstand, een reorganisatie, *die men een anderen naam geeft, om den schijn te redden, dat de eventueele tot standkoming der desbetr. verordening niet in strijd zou zijn met de Gemeentewet.*

Met de medezeggenschapsgedachte heeft dit voorstel inderdaad als zoodanig nog weinig of niets te maken. Er komen eenvoudig „twee deskundigen” in personeelszaken, geheel buiten bedrijf en dienst staande, en eventueel ook buiten iederen invloed van het personeel om aangewezen.

Voorts een lid van de burgerij, dat bijzonder deskundig moet zijn op het gebied van de bedrijfs-huishouding en dat als zoodanig uiteraard in 't geheel niets met de „medezeggenschap van het personeel” van doen heeft.

Rijst thans — voor ik mijn zakelijke bedenkingen tegen het voorstel ga ontwikkelen — allereerst de vraag, of vooral in het licht van de besprekingen in de Staten-Generaal bij de laatste wijziging der Gemeentewet, kan worden volgehouden, dat hier geen strijd met de wet aanwezig is

Merkwaardigerwijze wordt reeds in Hoofdstuk I van het rapport de juridische figuur der „Commissies van Advies” ongewild aan een ernstige critiek onderworpen in verband met de bespreking van het voorstel der Utrechtsche commissie (dat intusschen door den Utrechtsche gemeenteraad op voordracht van B. en W. eenvoudig voor „kennisgeving is aangenomen”) tot het instellen van „Commissies van ingezetenen” ter verwezenlijking van een adviseerende medezeggenschap van personeelsvertegenwoordigers. Het rapport der Amsterdamsche Commissie merkt ten dezen aanzien op: „In verband met conclusie II der Utrechtsche Commissie is aandacht te schenken aan de besprekingen in de Staten-Generaal bij de laatste wijziging der Gemeentewet en het standpunt hierbij door de Regeering ingenomen; in het bijzonder met betrekking tot de amendementen-VAN DEN BERGH c.s. tot wijziging van art. 55 (oude nummering) der Gemeentewet. Het eerste amendement, beoogende de mogelijkheid te openen om bij verordening van den Gemeenteraad aan de Commissies van Bijstand machtiging te verleen tot het uitoefenen, in

overleg met en onder verantwoordelijkheid van Burgemeester en Wethouders, van bepaalde bevoegdheden en ook het tweede amendement om aan niet-raadsleden in de Commissies van Bijstand zitting te geven, ontmoette van Regeeringszijde groote bezwaren en kon ook in de Tweede Kamer geen meerderheid vinden, zoodat tenslotte beide amendementen door de voorstellers werden ingetrokken.

Door de besprekingen in de Staten-Generaal is, naar het inzicht der Commissie, nog eens buiten twijfel gesteld, dat een verordening, welke inhoudt, dat ook andere personen dan leden van den Gemeenteraad lid van de Commissie van Bijstand kunnen zijn, in strijd is met de Gemeentewet en mitsdien voor vernietiging in aanmerking zou komen".

De Utrechtsche Commissie sprak ook niet van „Commissies van Bijstand", maar vond den naam „Commissies van Ingezetenen" uit. In het ontworpen schema voor een verordening, waarin de conclusie i.z. de medezeggenschap in leiding van beheer, nader werd uitgewerkt, wordt aan de bedoelde commissies intusschen hetzelfde etiket opgeplakt als in het Amsterdamsche rapport en wordt eveneens gesproken van „Commissies van Advies".

Na haar conclusie, dat deze „Commissies van Advies" in strijd zouden komen met de Gemeentewet, kwam nu de meerderheid in de Amsterdamsche Commissie in een zeer moeilijk parket! Gelukkigerwijze vond ze echter in de ontwerp-verordening der Utrechtsche Commissie een woord, dat redding bracht. Immers bij de omschrijving van de taak dezer commissies was gesproken van het *bijstaan* van Burgemeester en Wethouders in het bestuur van den dienst... Deze taakomschrijving komt vrijwel overeen met die, welke art. 54, tweede lid der Gem. Wet voor de Commissies van Bijstand heeft vastgelegd. En zoo was de uitweg gegeven:

Het Utrechtsche voorstel wordt door art. 54, 2e lid Gem. Wet beheerscht en is daarmede evident in strijd.

Het Amsterdamsche voorstel echter vermijdt in zijn omschrijving van de taak der „Commissies van Advies" het woord „bijstaan"; spreekt veeleer van „dienen van advies" en „doen van voorstellen" en valt dus buiten het kader van het genoemde wetsartikel.

Ongelukkigerwijze bepaalt echter art. 56 der Gem. Wet over de Commissies van Bijstand: „Elke commissie dient den Raad, Burgemeester en Wethouders en den Burgemeester over de tot haren werkring behorende zaken van bericht en raad".

Vast staat dus, dat de Commissies van Bijstand ook „Commissies van Advies” zijn; vast staat voorts (al is vroeger op grond van art. 55 Gemeentewet wel anders geleerd), dat het „bijstaan” van art. 54 2e lid nimmer kan beteekenen: zelfstandige beheersbevoegdheid uitoefenen.

Vast staat m.i. evenzeer, dat een plaatselijke verordening, die krachtens art. 55 der Gemeentewet den werkkring der „Commissies van Bijstand” beperkt tot het op eigen initiatief of desgevraagd adviseeren en voorstellen doen over alle zaken betreffende de leiding en het beheer van den diensttak, waaromtrent haar advies wordt gevraagd, daarmede niets bepaalt, wat met het karakter eener „Commissie van Bijstand” in strijd is.

Ook wanneer men dus toegeeft, dat het „bijstaan” meer kan omvatten dan „adviseeren” alleen (dit lag zeker in THORBECKE'S lijn), zoo is zulks voor het op zichzelf niet omljnde begrip geenszins essentieel.

Want het „van voorlichting dienen” en het „doen van voorstellen” valt ongetwijfeld ook onder het „bijstaan”¹). In dezen zin wordt het laatstgenoemde woord in de Ontwerp-verordening, welke de instelling, werkkring en samenstelling der Commissies van Advies regelt, zelve gebruikt (zie b.v. art. 5, tweede lid).

Dit alles klemt te meer, wanneer men bedenkt, dat de bedoelde „Commissies van Advies” in de plaats zullen treden van de „Commissies van Bijstand” en wanneer men overweegt, dat het rapport zelve het eenig verschil met den bestaanden toestand hierin ziet, dat de krachtens de wet voor het beheer en de leiding der bedrijven en diensten aangewezen organen veelzijdiger zullen worden voorgelicht, dan door de bestaande Commissies van Bijstand, welker instelling de Gemeentewet niet imperatief voorschrijft, mogelijk is”.

Ongetwijfeld is de instelling van commissies ex art. 54, 2e lid der Gemeentewet (die scherp worden onderscheiden van adviescommissies ad hoc) niet *imperatief* voorgeschreven. Maar *wanneer* tot instelling van commissies als daarbedoeld wordt overgegaan, dan moeten de wettelijke bepalingen daaromtrent worden nageleefd.

In dit licht bezien, moet m.i. wel worden aangenomen, dat de figuur der „Commissies van Advies” alleen is gekozen om het bepaalde bij art. 54, 2e en 3e lid der Gemeentewet te ontgaan, dat benoeming van niet-raadsleden in de commissies uitsluit. In het licht van het in de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling van het ingetrokken tweede amendement-v. D. BERGH gesprokene, krijgt deze

ontduiking een nog scherper accent. De Tweede Kamer wilde per se niet, dat de mogelijkheid zou worden geopend in de Commissies van Bijstand ook niet-raadsleden te benoemen en bij die gelegenheid zijn ook hartige woorden gezegd over de bestaande onwettige practijken in sommige gemeenten.

Nu dient ten aanzien van dit punt m.i. wel te worden onderscheiden. Wanneer het raam der Gemeentewet inderdaad te eng is geworden voor de practische ontwikkeling van het positieve gemeenterecht, zonder dat binnenkort een wettelijke voorziening in de nieuw gebleken behoeften valt te verwachten, dan wordt als vanzelf naar buiten-wettelijke figuren gezocht, ja, ik wil geenszins de mogelijkheid uitsluiten, dat een wettelijke bepaling dermate het verband met het leven verloren heeft, dat zij tot een „doode letter” is geworden. Ons gemeenterecht vertoont daarvan genoegzaam voorbeelden. De wil van den wetgever kan op zichzelf geen positief recht *maken*. Maar nimmer valt m.i. te rechtvaardigen een ontduiking van een wetsbepaling, alleen met de bedoeling, daarmede de invoering van een schijn-„medezeggenschap” mogelijk te maken, die haar practische beteekenis en goede werking nog bewijzen moet, en die gevaarlijke tendenzen voor een juiste ontwikkeling van ons gemeenterecht in zich bergt.

Hiermede kom ik vanzelf op de zakelijke merites van het voorstel.

Ik meen reeds te hebben aangetoond, waarom ik de conclusie van Mr. VAN ZANTEN deel, dat hier inderdaad van „medezeggenschap van het personeel” in den eigenlijken zin des woords geen sprake is. Reeds de wijze van benoeming der personeelsvertegenwoordigers, die principiëel verschillend is van die, welke voor de commissie voor de inspraak aan den voet van het bedrijf of den dienst wordt voorgesteld, sluit het karakter eener medezeggenschap uit. Ook valt er natuurlijk op zichzelf — afgezien van het wettelijk bezwaar — niets tegen in te brengen, dat in een „Commissie van Advies” ook personen worden benoemd, die bijzonder op de hoogte zijn van de wenschen van het personeel (ook al kunnen zij niet als zijn „vertegenwoordigers” gelden).

Maar het principiëel gevaarlijke van het voorstel ligt hierin, dat dit gerecht wordt opgediend onder den naam „medezeggenschap in leiding en beheer” en daarmede dus bij het personeel de verwachting wordt opgewekt, dat het voorstel der Amsterdamsche Commissie het inderdaad zulk een „medezeggenschap” zal brengen.

Zou de desbetreffende ontwerp-verordening inderdaad het gemeente-

blad bereiken, dan kan het niet anders, of wij krijgen een nieuwe actie, om nu tot *wezenlijke* medezeggenschap te komen. En een gemeenteraad, die zou zijn begonnen de illusie te wekken, die zij die medezeggenschap reeds in *principe* heeft ingevoerd, zal dan uiterst zwak staan tegenover de consequente voorstanders, die waarlijk hun actie niet begonnen zijn, om dit mager soepje aan de organisaties als eind-gerecht voor te zetten!

Men kan nu eenmaal in politicus een voorstel niet „in abstracto” beoordeelen, doch heeft ter dege rekening te houden met de consequenties, die ook het toegeven aan bepaalde „tendenzen” met zich brengt. Maar zou dan inderdaad een wezenlijke medezeggenschap van het personeel in leiding en beheer der gemeentebedrijven en -diensten principiëel verkeerd en met de gezonde ontwikkeling van ons gemeenterecht in strijd zijn?

Zie daar de laatste en meest gewichtige vraag, die wij in dit opstel onder oogen hebben te zien.

Ik meen thans mijn algemeen standpunt tegenover de „medezeggenschapsgedachte” als bekend te mogen onderstellen.

Onder „medezeggenschap der arbeiders in de leiding van een bedrijf” kan — zoo men het woord niet van allen zin berooft — slechts worden verstaan een althans *in beginsel* gecoördineerde positie van patroon en arbeidersvertegenwoordiger in de uitoefening van het bedrijfsgezag. Daarom is iedere z.g. „medezeggenschap”, die in laatste instantie op *delegatie van den patroon* berust, hoezeer zij in concreto kan zijn toe te juichen, *in wezen een andere rechtsfiguur*.

Zonder een wezenlijke medezeggenschap der arbeiders in de leiding van het bedrijf voor alle toekomst te verwerpen (dit ware een onhistorisch doctrinarisme!) acht ik haar principiëel in strijd met de huidige structuur van het bedrijfsleven in zijn daarvoor door God gestelde ordinantiën, wijl het bedrijfsgezag daarin noodzakelijk rust op den grondslag van de economische ondernemerspositie en den eigendom der productiemiddelen en de arbeiders in de huidige bedrijfs-structuur deze positie missen.

Men heeft echter de zaak wel aldus voorgesteld, dat ook zij, die voor de particuliere bedrijven zulk een medezeggenschap verwerpen, haar toch zeer goed voor het overheidsbedrijf kunnen aanvaarden, daar hier de argumenten, ontleend aan de gezagsstructuur en den eigendom der productiemiddelen geen gelding zouden hebben.

Immers hier zou het personeel in zijn qualiteit van burger der gemeente, mede-eigenaar zijn van het kapitaal en aan de samenstelling van het bestuursorgaan, dat de opperste leiding van het gemeentebedrijf heeft, zelve hebben medegewerkt.

Deze opvatting is echter principieel onjuist.

Inderdaad bezit het Overheidsbedrijf een bijzonder karakter, dat het principieel van het particulier bedrijf onderscheidt. Dit is in de eerste plaats de omstandigheid, dat zijn verbandsbestemming niet ligt op economisch gebied, maar in het publiekrechtelijk gemeentebelang. Dit geeft aan het geheele overheidsbedrijf een bijzondere structuur.²⁾ Het is als „bedrijf” niet zelfstandig, maar een onderdeel van het geheele gemeenteverband, wat natuurlijk het voeren van een afzonderlijke boekhouding niet uitsluit.

De gezagsstructuur is een publiekrechtelijke: de gemeentelijke bestuursorganen hebben ook het hoogste rechtsgezag in het overheidsbedrijf. Ook de kapitaalverschaffing draagt een publiekrechtelijk karakter. Niet alle individueele burgers gezamenlijk, maar de gemeente als overheidsverband is eigenaresse van het in het bedrijf belegde kapitaal.

En niet de gemeentenaren, maar de gemeentelijke bestuursorganen zijn de ware gezagsdragers in het overheidsbedrijf.

De invloed, die het personeel, dat in zulk een bedrijf werkzaam is, op de samenstelling dezer bestuursorganen kan oefenen, heeft het niet als *personeel van het overheidsbedrijf*, maar in zijn publiekrechtelijke functie van gemeentelijk kiezer.

Anderzijds blijft het overheidsbedrijf in zijn *economische* gestie toch de structuur van een bedrijf behouden. Het publiekrechtelijk bedrijfsgezag blijft hier toch gebonden aan een individueelen economischen grondslag: kapitaalsverschaffing, (publiekrechtelijk gebonden) ondernemerspositie, het dragen van het risico.

Alle bezwaren, die tegen de medezeggenschap in de leiding van particuliere bedrijven gelden, krijgen dus een hoogere exponent voor het overheidsbedrijf. Aan de uitoefening van het publiekrechtelijk bedrijfsgezag kunnen naar de geheele structuur van het overheidsbedrijf geen deel hebben zij, die daartoe staatkundig en economisch gesproken, niet gequalificeerd zijn.

Er is geen rechtsgrond voor een wezenlijke medezeggenschap in het overheidsbedrijf te vinden, nog minder dan voor zulk een medezeggenschap in het particulier bedrijf zoolang de vakorganisaties zich

in het laatste geen economische ondernemerspositie verschaffen.³⁾

De vak-organisatiën missen iedere politieke verantwoordelijkheid. Hoe wil men ze dan, zonder de grondslagen van een gezond gemeenterecht aan te tasten, mede-zeggenschap geven in de leiding en het beheer van een bedrijf, dat geheel het publiekrechtelijk gemeentebelang heeft te dienen?

Nu zegge men niet: Dat zijn alles geen argumenten tegen „adviseerende medezeggenschap”. Wanneer een „adviseerende medezeggenschap” wezenlijk het karakter van „medezeggenschap” zal vertoonen, dan moet de benoeming der personeelsvertegenwoordigers, 't zij aan het personeel zelve, 't zij aan zijn organisatiën worden overgelaten en dus hare uitoefening aan de politieke verantwoordelijkheid der gemeentelijke bestuursorganen worden onttrokken. Zeker, zulk een medezeggenschap blijft toch altijd onderworpen aan de gemeentelijke verordeningsbevoegdheid. Maar ieder weet, dat het practisch schier onmogelijk is, een eenmaal aan het personeel toegekende bevoegdheid weer bij gemeentelijke verordening te annuleeren. Integendeel, we zagen reeds, hoe een „adviseerende medezeggenschap” de kiem der „medebeslissende” in zich draagt.

En daarom geldt op dit punt meer dan op eenig ander het „Principiis obsta”.

Wie met verkeerde beginselen coquetteert, loopt groot gevaar op den duur er op „verliefd” te worden!

Een zuiver politiek geweten kan slechts hij bewaren, die den moed heeft de moderne, alle door God in het leven gelegde structuurverschillen nivelleerende „moderne democratie” openlijk te weerstaan!

Ook tegen den waan van den dag!

1) T. a. v. de meest essentiële beheers- en leidingskwesities ligt de taak der Commissies van Bijstand juist in het doen van „voorstellen”.

2) Zij, die nader kennis willen nemen van mijn opvattingen inzake de structuur der verbanden, moge ik verwijzen naar Hoofdstuk II § 1, 2 en 3 van mijn boek *De Crisis in de Humanistische Staatsleer* (TEN HAVE, Amsterdam 1931).

3) Van meetaf heb ik gezegd, dat de eenige legale weg tot het verwerven van medezeggenschap in de particuliere bedrijven, deze is, dat de vakorganisaties zich de economische ondernemerspositie trachten te verschaffen. In dit opzicht is m. i. bij de *reorganisatie van de glasfabriek te Leerdam*, althans *principeel* de juiste koers gevolgd. Zou wellicht de toekomstige ontwikkeling in zulke banen kunnen worden geleid, dat de vakorganisaties hare positie van *strijd-organisaties* opgeven en tot wezenlijke *deelgenooten* in de bedrijven worden? Ik voor mij sta sympathiek tegenover dit denkbeeld, doch voor de vorming der historische ontwikkeling is meer dan warme sympathie noodig!